

rülmények, hátráltató s elbizonytalanító tényezők közepette végezhetjük. S harmadszor: könnyen előfordulhat, hogy a nevelő kudarccal jár, netán ő maga is gyarlóvá válik, de azt a hitet, küldetést soha nem adhatja fel, hogy legalább gyermekeinkbe plántálja át a jórahalóság ideálját. Ha ő már nem tud tisztának maradni (mert az élet „vad” törvényei torzítják emberi megnyilvánulásait, vagy mert ő maga rossz válaszokat tud csak adni a különféle kihívásokra), legalább gyermekei váljanak majd jó embereké, tiszta életűekké. Optimizmus ez? Igen, kétségtelenül az. De megszabadulni ettől, értelmetlen és elfogadhatatlan dolog lenne: a nevelő, e hitből fakadó optimizmusát nemcsak megtarthatja, hanem tudatosan és büszkén föl is vállalhatja.

Engedjük hát magunkat s másokat (kiváltképp a felnővekvő nemzedéket) a jórahalóságban létezni. Végre!

SZOLNOKY KÁLMÁN

tanár, országos szakmai vizsgaelnök

Győr

A képzés, a szakképzés dimenziói

WILHELM DILTHEY szerint a képzés maga egy individuálisan organizált értékforma. Ennek az értékformának az alapja az azonosulási (identifikációs) folyamat. A képzésben valakit képessé teszünk arra, hogy egy speciális értékformát beépíthessen, objektívalhasson. A képzés egyben mindig erkölcsi többletet jelent, amely lehetővé teszi társadalmi szerepének megértését és interiorizálását. A társadalmi szerep – bár nem szakértőről beszélünk a szó hagyományos értelmében – mégiscsak a szakértői (társadalmi) szerep beépülését jelenti. Nem folyhat sikeresen képzés ott, ahol hiányoznak az azonosulási alapok, ahol nincsenek példák, ahol nincs autentikus szakember. A Bibó István által is szerkesztett Társadalomtudomány című folyóiratban a húszas években arról írtak, hogy a kormány, a törvényhozás, az egyetem és a középiskola csak akkor foghat össze egy szebb állapot megteremtésére, ha előbb leplezgetés nélkül vizsgáltuk meg, hogy min kell segíteni.

A képzés mai állapota

A mai időkben a képzés válságáról beszélhetünk. A képzési válság oka alapvetően az, hogy egyre kevesebb az olyan oktató, aki példa lehet a hallgatók számára. Sokszor az egyetemeknek sincs sok választása, hiszen a bolognai folyamat és az egyetemek gazdasági helyzete is olyan kényszerintézkedéseket hoz, hogy sok esetben a nem alkalmas oktató kerül be példának és szemléletet adónak a hallgatók elé. A túl sok egyetemistát szoktuk általában kritizálni, hogy mindenkit felvesznek, és diplomagyártás folyik. Valójában először nem is a diákolgalt, a hallgatói oldalt, hanem az oktatói oldalt kellene megvizsgálni. Mennyire hitelesek, autentikusak az oktatók? Mennyire szemléletadók, mennyire azonosulási alapok, akihez a hallgatóknak pozitív kapcsolódásuk van érzelmi oldalon is? Mennyire sugározza a szak sajátosságait az a tanszék, az a szakterület, amelynek területén a képzés folyik, vagy csak mechanikus „követelménygyár”? Ezek a megállapítások természetesen érvényesek a középfokú és felsőfokú szakmai képzésekre is, legyenek ezek a képzések iskolarendszerűek vagy iskolarendszeren kívüliek.

A régi-új képzési dimenziók

Tudjuk, hogy az iskola, a képzőintézmény nem korlátozhatja hatását a tudás közvetítésére, a funkcionális képességek kialakítására. OTTO WILLMANN szerint az igazi elsajátítás nem pusztán csak szellemi (cselekvéses, művelési) tevékenység, hanem érzelmekkel van egybekötve. „Amor docet artes” idézi a latin mondást Willmann. Egy egyetemi oktatónak szemléletet kell adnia (jegyzetet is kell írnia), mert a hallgatóknak látniuk kell, hogy a professzor hogyan éli át, hogyan közelíti meg egyénien az előadás tárgyát a saját énjén keresztül, (én = lelkiismeret is, önértékezés is), kapcsolatokat kell ápolnia a hallgatókkal. Mintha a régi és az új képzési dimenziók problémái részben ugyanazok volnának. A régi egyetem az igazság kutatására, az elmélyültségre szerveződött. A modern egyetem pedig az elmélyülés és kutatás mellé megkapta azt a feladatot is, hogy hivatásokra, szakmákra képezzen ki hallgatókat. Az ellentmondás látszólagos: a mai modern egyetemnek is szüksége lenne kevesebb tantárgyra, nagyobb elmélyülésre, több kutatásra. Ehelyett azonban félveként 18-20 tantárgyat oktatnak, többségükben nem azonosulási alapot szolgáltató oktatókkal. Elmélyülésre, igazságkeresésre, valódi szellemi munkára nincs mód, mert a „követelménygyár” ezernyi előírással, fölösleges tárgyakkal, időhiánnyal és költséggel béklyózza meg a képzésben résztvevőt. IV. Miklós pápa 1292-ben azzal a kiváltsággal tüntette ki Párizst, a párizsi univerzitást, hogy az egyetem magisztereinek az egész világon joguk volt tanítani anélkül, hogy új vizsgának kellett volna magukat alávetni. Ez garancia volt a hitelességre és az azonosulási alagra.

Szakképzési dimenzió ma / Hiányzik az integrált példakép

A mai modern középfokú és felsőfokú szakképzésben az Országos Képzési Jegyzékben (OKJ) szereplő szakmák keretén belül is sok esetben nincs meg az autentikus, szakmájában, pedagógiában jártas példakép, amelyik azonosulási alapot nyújtana a képzés során. Az OKJ szakmacsoportjai között például a 19. szakmacsoport, amely a szépitészeti szakmákat (és nem egészségügyit!) foglal magában, az „egyéb” nevet viseli, bizonyítva azt a bizonytalanságot, ami miatt nem nevezték a szakmacsoportot az őt alkotó szakmák meghatározható jellegzetességeik ellenére sem „Szépitészet”-nek. Sajnos ez a bizonytalanság azután áttevődik a szakmai képzésben résztvevőkre is, s akadályozza a helyes azonosulást. Az iskolarendszeren kívül is látható például a szaknyelv (terminus technicus) és a szakmai megkülönböztető képesség (differentia specifica) hiánya. A kozmetikusképzésből például hiányzik az alkalmazott esztétika, az esztétikai gyakorlat, az integrált látásmód, az integrált példakép, a differentia specifica látásmódja.

A kimenet mutatja a feladatot

A pedagógiai rendszer (itt a képzés, a szakképzés) kimenetei egyben a hivatás gyakorlásának bemeneti követelményeinek felelnének meg. A svájci BELVOIRPARK képző intézmény végzőseit olyan állások várják, ahol a következő tulajdonságokat kívánják el: motiváltság, kapcsolatteremtő öröm, pontos, megbízható, becsületes, lojális, öntudatos, önálló, rugalmas, bevetésre alkalmas, magas teljesítési akaráttal rendelkező. És ezeket a tulajdonságokat nem tudjuk oktatni, ezekhez a személyiségnek (vagy az alakuló személyiségnek) azonosulási alapra van szüksége és érzelmekre. A technológiai-művelési-cselekvéses oldal és a szemléletet adó, azonosulási alapot, hitelességet, érzelmeket szolgáltató oldal egységes szubsztanciát kell, hogy képviseljen, integráljon. A szakmai-erkölcsi-társadalmi szerep csak így válik értékes individuális értékformává, amit azután a közösség számára kamatoztatunk.